

tudi trije dveh očes; in pri sledečem mandanji pustijo se vsi iz puščenih palcev rasteči poganjki — torej šest — vsi drugi se pa zopet brez usmiljenja odvržejo, če imajo tudi zarod na sebi.

V bolj južnih vinskih krajih ali pa tudi še v severnih, ako mislijo trte bolj v zrak izpeljavati, ali pa sicer nizke razen na same palce, na palce in napenjalce — špirone, bike, prevezi — obrezovati, obrezujejo se trte spomladi 4. leta tako, da ostane na vsaki en palec treh očes — ne dveh, kajti eno oko biti mora vedno za reservo — in pa en napenjalec 8—10 očes. Palcu je naloga, za bodoče leto lep krepak les — mladike — dati, napenjalcu pa je naloga, v tekočem letino dati.

Zaradi tega omanda se taka trta pri poznejšem slabšem mandanji tako-le: Kar iz na vpik stoječega palca, to je, iz njegovih treh očes izraste, pusti se mirno rasti, ter priveže se h kolu; kar pa na zeló vodoravno povezanem — nikdar pa navpik vezanem — napenjalcu izraste, obravnava se pa tako le: poganjki, kateri nič zaroda nimajo, se kar odvržejo, tisti pa, kateri imajo zarod, odščenejo se za tretjem ali četrtem listom nad najvišjim zarodom.

Kakor se trte v četrtem letu obrezavajo, se potem vsako leto. Na ta način obrezane trte ukorenijo se gotovo dovolj močno, a ne da bi se, rêči se sme, skoro brez vse potrebe, dve- do triletne zavrge. Razume se pa, se ve da, samo ob sebi, da morajo trte tudi prav vsajene biti, v globoko — en meter — prekopano zemljo vsajene biti, ne pa v tako plitvo prekopano, kakor na Dolenjskem sploh. Samo ob sebi razume se pa tudi, da le v dobrem, po naravi močnem, ali pa umetno dobrem, to je, pognojenem svetu krepke in rodovite trte izrastejo, nikakor pa ne v slabem, znabiti le z nekoliko jelševim ali drugim frašjem — plastjem — zboljšanjem.

R. Dolenc.

Spomini iz potovanja

po velikih posestvih pruske, česke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pire, adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu

Temeljito znanstvo kmetijstva, katero se vsled napredka natoroznanstvenih vednosti in vsled spoznanja njene imenitnosti močno čedalje bolj razširjuje, potrebuje veliko in veliko truda, veliko časa in mnogoterih sredstev. Da se človek imenuje strokovnjak v kmetijstvu, ni še zadosti, da absolvira višo kmetijsko šolo, potreba mu je še prakse, skušenj itd. Posebno pa zamore kmetovalca izobrazevati potovanje po svetu in ogledovanje zglednih posestev in kmetijskih zavodov. Vse, česar se je on učil, bral v raznih knjigah in časopisih itd., vidi tukaj praktično izpeljano pred seboj; zraven tega pa dobi tudi veliko dobrega in novega, kar ni našel v nobeni knjigi. Koliko zlatega zrna kmetijske vednosti leži raztresenega po raznih krajih kmetijske delavnosti!

A ne samo za dejansko izobraženega gospodarja je potovanje po svetu koristno, tudi za vsacega družega, za napredek vnetega kmetovalca je jako priporočljivo.

Mnogo reči beremo hvaljenih po časnikih, katerih ali dobro ne razumemo, da bi jih izpeljali, ali pa se bojimo, da bi nas poskušnja preveč stala, zatoraj jih čisto v nemar puščamo. Na potovanji po zglednih posestvih, navadno velikih, zamoremo pa opazovati vrednost tacih poskušinj, ker na tacih se marsikaka reč, če le nekoliko dobička kaže, v skušnjo vzame.

Kmetovalci slovenskih dežel žalibog nimajo veliko tacih posestev, katera bi se mogla skoz in skoz izredna

imenovati, toraj na njih tudi ni veliko zglednega ali še nepoznatega iskati. V dežele potovati, katere slovijo vsled svoje umne kmetije, na priliko Česka, Moravska, Šlezija, Prusija itd. pa stane mnogo denarja, katerega malokdo zmore.

Usojam si toraj, častitim bralcem „Novic“ iz svoje potopisne torbice nekoliko črtic objaviti iz teh krajev, ki sem jih sam obhodil.

Naj začnem z deželico, katera je z ozirom na kmetijske in podnebne razmere zeló podobna naši krajski, namreč z

grofijo Kladsko.

Ta deželica je del pruske Šlezije. V obče je tukajšnje, nekdanje slovansko in avstrijsko prebivalstvo, si še zmirom velike simpatije do Avstrije ohranilo; tudi se v obnašanji, značaji itd. močno od Prusa loči.

Deželica je podobna kotlu obdanemu z visocimi gorami; podnebje se sme imenovati gorsko, katero vsled svoje vlažnosti precéj pomnožuje plodovitost zemlje. Zemlja je skozi in skozi peščeno-ilovnata; globočina zgornje plasti je odvisna in se ravná po manj ali bolj strmi legi. Umno poljedelstvo prodira čedalje bolj v kroge kmeta. Lepe živine je veliko, ki se sme prištevati navadnemu šlezkemu deželanskemu rodu, kateri je pa zeló mešan z bernskim, muriškim in holandskim rodom. Travnikov imajo malo, krma se večidel na polju prideljuje, živina se večidel tudi poleti le v hlevu krmi. Drugi navadni poljski pridelki so: rž, oves, ječmen, pšenica, krompir, sladkorna pesa in tudi raps. Rž in deloma oves se porabi za potrebo domačo, krompir se tudi tako, deloma v tovarne za špirit prodá, deloma za dom obdrži; vsi drugi pridelki gredó na prodaj.

Ker je moja naloga, prav za prav popis zglednih posestev, naj te občne razmere kladske grofije zado- stujejo in potem pričem s popisom dveh posebno imenitnih posestev.

Posebno o organizaciji imenitno je posestvo Wernerja v Wiesau-u. Gospodar sam, skozi in skozi strokovnjaško izobražen in za napredek vnet mož, nam je izkazoval posamesnosti svojega zglednega gospodarstva; sini bogatih posestaikov in plemenitažev zahajajo k njemu, praktičnega gospodarstva in kmetijske organizacije se učiti.

Posestvo Wiesau in k njemu pripadajoči pristavi Haugwic in Čišwic ležijo eno uro od mesta in trdnjave kladske.

Celo posestvo meri 950 jutrov (2 $\frac{1}{4}$ jutrov sta 1 oral), med tem je pa le 60 jutrov senožeti; zategadelj se velika pozornost obrača na pridelovanje krme. Tu pridelovane krmske rastline so: štajarska detelja, pahovka in tudi nekoliko lucerne. Detelja ostane na polji dve leti; v drugem letu jo enkrat kosijo, potem jo nekoliko časa puščajo ovcam za pašo in na to sledi rujava praha. Polje, katerega zemlja je peščeno-ilovnata, je skozi in skozi drenirano, se ve, da tudi arondirano. Gnojí se polje z živalskim gnojem, pa tudi z rudninskim in z raznimi superfosfati. Na posestvu je tudi umna apnenica, katera je zidana po sistemi Hoffmanovi, ki neprenehoma dela. Odpadki apnenice porabijo se za gnojenje. Vsaka najmanjša gnojilna tvarina se spravi, ter se jo podela v kompost, na katerega se posebno velika pozornost obrača. Kar se tiče mehničnega obdelovanja njiv, sme se res izvrstno imenovati. Kolobarjenje je jako umno urejeno, ter se ravná po naravi in sestavi tamošnje zemlje, se sosebnim ozirom na pridelovanje krme, kakor je bilo uže zgoraj omenjeno. Više ležeče njive imajo svoje kolobarjenje, niže ležeče pa zopet svoje.

Gorenje ležeče njive dvora Wiesauskega obdelujejo se po trojnoletnem kolobarenji, namreč: 1. leto rž, 2. leto oves, in 3. leto krompir (z močnim gnojenjem).

Njive ravno tega dvora, pa niže ležeče, so obsejane po načinu menjalne setve, in sicer z devetletno rotacijo, kakor sledi: 1. leto sladkorna pesa (močno gnojena), — 2. leto ječmen (z vmes posejano štajarsko deteljo in pahovko), — 3. in 4. leto detelja s travo, — 5. leto repica (raps), — 6. leto zelena krma, — 7. leto rž (z močnim živalskim gnojem in 1.5 centov superfosfata na jutro), — 8. leto sladkorna pesa, — 9. leto ječmen.

Polje pristav Haugvic in Čišvic obseva se po sledečem kolobarju: V Haugvici: 1. leto krompir, 2. leto ječmen, 3. in 4. leto detelja s travo, 5. leto repica, 6. leto pšenica, 7. leto bela detelja, 8. leto rž, 9. leto oves. — V Čišvici: 1. leto polovica s krompirjem, polovica s sočivjem, 2. leto ozimno žito, 3. in 4. leto detelja s travo, 5. leto pšenica (z močnim gnojenjem), 6. leto rž (gnojeno z 1.5 centov superfosfata na jutro), 7. leto oves.

Če si to kolobarenje ogledamo, vidimo, da gospodarstvu ne primanjkuje krme, to pa kaže tudi lepa živina. Pozimi jo krmijo s pesnimi zrezki (odpadki pri izdelovanju sladkorja iz pese), deloma s krompirjem in senom, poleti pa sè zeleno klajo.

Izmed tû sejanih sort pšenice se najbolje obnaša rumena resnata pšenica, škotska pšenica in pa pšenica „garde du corps“. Sladkorna pesa prideluje se le na drugi rotaciji, ker le tam je zemlja za globoko obdelovanje sposobna. Živinske pese nič ne pridelujejo, ker se dobi iz sladkorne dosta pesnih zrezkov po nizki ceni. (Dal. prih.)

Pignoleto, zgodnja sorta koruze (sirka).

V mrzlejih legah, posebno o mokrih in hladnih letinah, navadna debeložrnata koruza ne dozori dobro. Kake sitnosti pa nedozorela koruza prouzročuje, to vé vsak, kdor je tako imel, kako težavno mu je bilo obraniti jo, da ni splesnela. A tudi v tem je prepozna dozoretev neugodna, ker ne moremo o pravem času jeseni posejati zimskega žita, katero mora v mrzlih legah biti vsaj o sv. Mihelu posejano, če hočemo, da bo do zime okrepilo se ter dovolj čvrsto postalo proti zimskim neugodam.

Pignoleto pa je gledé tega velevažen, ker 2–3 tedne hitreje dozori, in to je velike koristi. Res je, da na videz je pignoleto manjšega stebila in tudi drobnejega zrna, pa to zrnje je jedro skoro brez luskinj, ter daje najfinejo moko. Tudi vaga en hektoliter pignoleta 6 kilo več od navadne koruze, zato se tudi lahko po 1½ gold. dražje prodaja od navadne. Vrh tega je pignoleto jako radoviten, zato se povsod o njem glasé najpovoljnija poročila.

Poskusite ga, gospodarji! Seme tudi v majhni množini dobite lahko pri vodstvu deželne kmetijske šole v Gorici, katero ga ima, kakor slišimo, še nekaj na razpolaganje, treba pa nemudoma se oglasiti za-nj.

Čebelarjem našim

naznanjam, da imam kacic 15–16 centov prav lepega pitanca na prodaj, in sicer nekaj od lanskega, nekaj pa od predlanskega leta. Moj méd je popolnoma čist in brez vsake nesnage, ker ni izprešan, ampak z mašino (medmetalnico) izmetan, toraj ga sme vsak čebelar brez vse skrbi svojim čebelam klasti. Da je tudi za jesti

ali za kaka jedila posladiti izvrsten, se samo po sebi razume.

Prodajam ga po 30 krajc. stari funt, in sicer tako, da ga na svoje stroške na kolodvor v Lesce postavim. Pošiljam ga v škafih, v katerih je po 50 do 80 funtov čistega medú, prazne škafe s pokrovom vred pa po 50 soldov računam. Méd pošiljam le tako, da se mi denar naprej pošlje ali pa po poštnem povzetji poplača, tudi ga manj kakor vsaj po 10 funtov pošiljati ne morem.

Luka Porenta,
župnik in čebelar v Srednjivasi v Bohinji.

Gospodarske novice.

Solnca za rast rastlinam ne bi več potrebovali,

če se iznajdba, da električna luč nadomestiti more solnčno svetlobo, po daljšnjih skušnjah tako potrdi, kakor je to našel dr. Siemens v Londonu. On je razpostavil tisti umetni luči, ki se električna luč imenuje, v loncu več tulipanov, katerih popki so imeli ravnokar razpočiti se, in po 40 minutah so bili v najlepšem cvetju. Take skušnje je narejal tudi z gorčico, repo, kolarbami, bobom, kumarami in dinami. Lonca s temi rastlinami je razdelil v 4. vrste: ene je postavil v popolno temo, druge solnčni svetlobi, tretje elektrektrični luči in zadnje enkrat solnčni, enkrat pa električni svetlobi. In našel je, da so rastline v prvih loncih kmalu pomrle, one v družih in tretjih enako hitro rastle, in one v četrtih dosta bolje od teh. — Se ve da se ne more misliti, da bi s pomočjo električne svetlobe rastlinstvo celih okrajia moglo hitreje rasti, le za manjše prostore utegnili bi električna luč nadomestovati solnce. Mi še tega ne pričakujemo. Al vsakako zanimive so navedene skušnje zato, ker potrjujejo, da res električna luč more deloma nadomestiti solnce. Kaj da je električna luč, ne moremo tukaj razlagati, le to povemo, da je iznajdba novejšega časa, ki je uže toliko čudapolnih iznajdeb na svet spravil.

Ozimina po vsem našem cesarstvu

je hudo zimo srečno pretrpela, posebno dobro pa pšenica in rž. Mrzli sušec je sicer zeló zadržaval rast, vendar posebne škode ni naredil; želeti je tedaj zdaj gorkega vremena zato, da bi se mogla pomladanska setev opraviti in da bi se tudi ozimina mogla okrepčati.

Národno blagó.

Doneski k slovanski mitologiji.

Spisuje Davorin Trstenjak.

VI.

Perkunji vrh.

Na Štorskem v fari sv. Lenarda v Zabukovji nad Sevnico je gosto obraščen hrib, ki mu pravijo „perkunji vrh“, in na Pohorji najdemo osebna imena „Perkunik“.

To so edini ostanki Perkunovega kulta. Ti imeni pričujete, da so prusko-litovskega boga gromovnika Perkuna tudi Slovenci poznali. Pri družih slovanskih plemenih posle nisem še našel sledú tega imena. Njim je le znan „Perun“. Ime Perun je uže Jak. Grimm pravilno razložil iz: perem, ferio, schla-gen, Slovenci so ga tudi imenovali Perec; to pričuje: perečji ogenj, zeló znana svinjska bolezen, katera

bolje, ker živina rezano klajo čisto povžije in je toliko pod noge ne spravi in ne pokvari, kakor če se ji po celih šopih in otepih poklada, — ali pa zato, ker jej zrezane ni treba tako dolgo žvečiti, kakor če se jej cela poklada, ne moremo za gotovo povedati; manjka nam namreč v tej reči do zdaj še gotovih skušenj.

V tem pa, kar drugo vprašanje zadeva, namreč šrotanje žita, so si kmetovalci vedno še navskriž-misli. Eni pravijo, naj se živini žito v zrnji celo, kakor je, poklada; drugi mislijo, da je na debelo mleto zrnje boljše; zopet drugi so se pri pokladanji krme nekoliko po teh, nekoliko po unih vedli.

Če prav premislimo to in uno, nam je jasno, da je sploh boljše, če se živini zdrobljena klaja poklada, kakor pa cela, ali le takrat je boljše, če se šrotano žito suho živini daje. Če bi se jej kakor napó j ali žlampa dajala, bi preveč požrešno po njej segala in jo le neprežvečeno žrla, in po tem takem bi jej toliko ne teknila kakor suha. Celo zrnje mora živina počasi žreti ter ga s samo slino razžveči in proti požira, ker nima v sebi veliko mokrote in ne stanša veliko prebavnih sokov, živinski želodec tedaj vse lahko prebavi.

Al se mora na živinsko pleme in nje starost gledati. Ovce in prešiči žvečijo in prebavljajo klajo brže kakor goveda in konji, torej se jim morejo tudi brez vse skrbi cela zrna posipati. Za prešiče ne bom dajal ne koruze, ne boba, za ovce pa ne volčjega boba nalašč mleti, ker take reči želodec sam najbolj prebavi in premelje. Za govejo živino pa je treba zrnje na debelo mleti (šrotati), kakor tudi za konje, če dobivajo namesto ovsa koruze in boba. Mlada živina, naj je govejega ali družega plemena, pa ima še vedno slabe zobé, toraj je gorše, da se jej le premleto žito za klajo daje. Le oves se šrota in za konjsko zobanje debelo melje. Zastran tega so se gospodarji že veliko pričekali; nekateri ne morejo prehvaliti neizrečenega dobička zmletega ovsa. To je gotovo, da za bolne konje, mlada žebeta, in pa stare kljuse je zmleti oves dober, ki ne morejo ovsa celega prav žvečiti in ga tedaj dokaj neprebavljenega iz sebe dadó. Taki živini se mora tedaj oves drobiti. Zdravim in močnim konjem ga pa ni ravno treba šrotati, vendar je po skušnjah dokazano, da blizo desetina ovsa v zgubo gre, to je, neprebavljen se v gnoji prikaže, če je konjem cel pokladan. Škoporeznica je pa dobra šrotarica ovsa. Če se pol ovsa in pol rezanice skup zmeša in ta zmes le toliko namoči, da se eden od družega spihati ne dasta, bodo konji trdo slamo žvekaje tudi oves dobro prežvečili.

Nekaj je pri klaji posebno važno. In to je, da gospodar meša različno pičo tako skupaj, da dobi živina vsaki dan toliko redivnih reči, kolikor po svojem delu, starosti itd. potrebuje. Če ima, na pr., kmetovalec dovolj slame, plev, repe in preš za živinsko klajo in hoče ž njo eno molzno kravo rediti, jej mora vsaki dan toliko funtov plev, repe in preš pokladati, kolikor jih je kravi za dobro molžo treba. To klajo utegne tako skupaj zmešati, da dobi iz nje le zmes, katero ob raznih časih čez dan živini poklada, ali pa jo nepomešano pusti, in jo posamem živini poklada; na priliko, zjutraj jej daje repe, opoldne preš in plev, zvečer pa slame. Oboje je, bi rekel, enako, če se le krava z ravno tisto in enako dobro klajo redí. Ali je pa tudi oboje enako dobro in redivno? Skoraj da ne. Človek, ki vsaki dan svoj porcijon kruha, mesa in piva povžije, bo boljše izhajal, če bo ob vsaki južini nekoliko kruha, mesa in piva povžil, kakor če bi za zajterk samo mesa, za kosilo samo piva, za večerjo pa le kruha imel. Ravno taka je tudi pri živini. Tudi krava ne bo dobro molzla, če se jej vse vprek poklada, zdaj to, zdaj to.

Da je mešanje razne klaje za živinsko klajo po-

trebno delo, nam ni treba posebej priporočevati. Najbolje je, če se vsa klaja, kar se je za en dan potrebuje, prav dobro skupaj zmeša, in v ravno toliko delov razdeli, kolikorkrat se živini poklada. Kdor se boji, da bi ta poglavitna klaja njegovi živini premalo premembe napravila, sme živini tudi nekoliko druge klaje pokladati, toda vselej le o pravem času.

Pri preobili različnosti sestave naše živinske klaje bo vsak kmetovalec lahko sam prevedel, da prav dela, če klajo s klajo meša, to je gotovo najvažniša reč v živinoreji.

Ravno tako kakor mora vsakdanja krma dostojna biti, mora živinorejec na to paziti, da je živina pri nobeni krmi premalo ne dobi.

(Konec prihodnjič.)

Živinozdravniške stvari.

Še nekaj o metljavih ovcah.

Prav dobro se mi je prilegel odgovor, ki ga je sl. vredništvo dalo na vprašanje gosp. R. zaradi ovčjih metuljev v „Novicah“ 10. marcija. Vzemite pa v svoj cenjeni list tudi od mene kratek nasvet o tej bolezni.

Da se gotovo spozná, ali so ovce metljave, naj se jim marcija in aprila meseca, predno na pašo gredó, morske soli do sitega dá; zvečer, ko pridejo iz paše, bo tista, katera je metljava, gotovo pod brado krof prinesla. — Hvalevreden je Vaš zdravilni nasvet. Naj povem, kar sem jaz uže večkrat za to bolezen pri ovcah rabil, je vinska grampa, to so skorjice, ki se v vinski posodi naredé. Skorjice naj se drobno stolčejo, in med malo pomočenimi pšeničnimi otrobi (posevki) takim ovcam večkrat ob jutrih jesti dadó. Jaz sem prepričan, da to je najboljšo sredstvo za encijanom in družimi v omenjenem listu „Novic“ priporočanimi zdravili.

Dostavek vredništva. Jako nas veseli, da nam naši misleči gospodri tudi svoje skušnje razodevajo in to še posebno o tacihih boleznih, katere zdravniško znanstvo težko ozdravljivim ali celo neozdravljivim prišteva. Tu sém pa gotovo ovčji metljaji spadajo, brž ko se jih je obilo zaredilo v jetrih, od kodar jim je pot zelo zaprta v čeva, po katerih edino se iz života odstraniti morejo. Zato naj umni gospodarji najbolj gledajo na to, da se ovce varujejo pašne ne le na močvirnih pašnikih, temuč tudi na pašnikih po dežji mokrih, kajti mokrota je ovcam gotov strup; ona je mati metljajev na jetrih, pa tudi na pljučah. Zato je treba o deževnem vremenu ovcam še soli pritrpati, da jih po njej ne žeja in zategadel preveč ne pijó o takem vremenu, ki jim je uže samo po sebi škodljivo.

Spomini iz potovanja

po velikih posestvih pruske, česke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pirc adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu.

(Dalje.)

Zadnjič pisal sem o poljedelstvu Wiesauskega posestva; gotovo pa nič manj zgledna je oodotna živinoreja. Za časa mojega pohoda bilo je v hlevu 87 goved, vsa čistega holandskega rodu sreberno-sivega plemena. Po skušnjah posestnikovih se ta rod iz njegove domovine prenešen, prav rad zvrže, zato se pa zmirom le originalni, to je naravnost iz Holandije nakupljeni biki za pleme rabijo.

Vsa živina se vsaki dan tako snaži, kakor konji, in koncem maja ali pa začetek junija se pa striže. Striči živino posestnik posebno priporočuje; on je v tej zadevi jako natančne skušnje priredil, katere hočem na kratko omeniti.

Kakor znano, redna delavnost kože pospešuje prebavanje v živalskem telesu; da se pa to more zgoditi, mora biti pa koža zmerom čista, brez prahu in druge nesnage. K snagi živalske kože pa ravno s tem zelo pomoremo, da dlako postrizemo. Da je posestnik mogel nasledke striženja spoznati, razdelil je vsa svoja goveda v dva dela: en del je dal striči, drugega pa ne. Vsakih 14 dni dal je vsa goveda vagati in to od časa striženja onega časa, ko so vsa goveda imela zopet enako dlako. To je ponavljal skozi več let, s tem razločkom, da je neostrižena živina bila potem drugo leto ostrižena, med tem ko je potem ostriženo živino drugo leto neostriženo pustil.

Nasledki tega ravnanja bili so, da je ostrižena živina v razmerji z neostriženo izdatno težja postajala in skoraj nič ni podvržena bila boleznim, katere nastajajo vsled slabega prebavanja in vsled poletne vročine.

Tik hleva napravljeno je ograjeno in s sadnim drevjem obsenčeno tekališče za živino, kamor jo v vročih poletnih dnevih spuščajo. Na tem prostoru je tudi odprt vodnjak.

Mlada živina je v posebnem hlevu, ni do drugega leta nikoli privezana ter se v prvih dveh letih po dvakrat na leto striže.

Ovac je na posestvu 800, katere so merino-negreti rodu mešanim z merino-elektoralnem. Hlev za ovce je 6 metrov visok, z izvrstno napravo za odpeljevanje slabega in dopeljevanje dobrega zraka; skozi hlev teče ob poletnem času v zato napravljenih koritih zmerom voda.

Za obdelovanje celega posestva rabi se 12 konj in 14 parov volov.

Kakor sem v zadnjih „Novicah“ uže poročal, je Wiesau-sko posestvo zbog njegove organizacije jako zgledno, tu se ne gleda toliko na zunajno lepoto kmetijskih naprav, kolikor na njih korist. V nasprotnem smislu, namreč da se tudi nekaj na zunanjo lepoto posestva dá, zasluži pa še v grofiji kladski omenjeno biti

posestvo Raten,

imovina nekega Angleža Johnstona. O poljedelstvu tega posestva ne bodem govoril, ker ne kaže nobenih znamenitih posebnosti, toliko bolj interesantna je pa notranja uprava pristave in dvorišča, katera sta čisto podobna kaki angleški farmi.

Prostor med raznimi gospodarskimi poslopi je zaraščen z drevjem in grmovjem, med katerim se razprostirajo okusno napravljene cvetlične grêde. Vsaka reč ima na dvorišči svoj prostor. Tu stojijo lepo v vrsto postavljeni vozovi, tam pa orala; gnojišče, katero je jako umno narejeno, skrito je za zelenim grmovjem; na potih se ne nahaja, kar je drugod zelo navadno, polno slame in sená, povsod vlada največa snaga. Ko bi človeka sem pa tje idoči delavci in glasovi živine ne motili, lahko bi mislil, da je v mestu na kakem javnem šetališči, ne pa na pristavi.

Zunaj pred hlevom na steni, z majhno streho pokriti, visi uprežna oprava konjska in volovska. Gotovo je ta način spravljanja veliko bolj priporočljiv, kakor pa v hlevu, kjer sprideni zrak in vlažnost dosti pripomoreta k hitreji pokvari komatov itd. Kar je pri vprežni opravi usnja, se vsacih 14 dni z mastjo in barvo namaže, kar je gotovo koristno.

Notranja oprava hleva je ravno tako, kakor vnanja, res prav lepa. Hlev je obokan in podprt od dveh vrst stebrov.

Živina je v hlevu postavljena v dve vrsti, tako, da z glavami v sredo gleda. Vsaka vrsta ima svoje jasli, katere so iz lepega kamnja izsekane. Zraven hleva je velik prostor za napravljanje krme, katera se v hlev dovaževa na vozovih, ki tekó po šinah. Taka železnica je narejena po celi daljavi hleva, da se zamore s krm-skim vozom priti do vsake živine. Vozovi so tako veliki, da se lahko za petero goved na enkrat klaje pelje in so tako napravljene, da se krma lahko kar naravnost v jasli zvrne.

Nad jaslami so izpeljane bakrene cevi, po katerih priteka voda za napajanje živine in čiščenje jaslí. Ker je znano, da pozimi živina dostikrat vsled tega zboli, ker pije mrzlo vodo, zato se v tem času voda zmerom nekoliko zgreje. V prostoru za napravljanje krme se razen drugih reči nahaja parni kotel, ki se deloma rabi zato, da se voda greje, deloma pa zato, da se klaja popravi, ker se le tako pripravljena krma živini polaga. Deloma se pa parni kotel rabi tudi za parni stroj, ki ima nalogo gnati slamoreznicó in pa druge stroje, ki raztrgavajo in razrezujejo korenstvo, katero se živini poklada. Poleg tega more pa ta parni stroj o slučajih kakega ognja vodo v vse prostore pristave pumpati, kamor so izpeljane železne cevi.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* V Bosni in Hercegovini ne pridelujejo zelenjave za človeško hrano. To pa pogrešajo ondi oficirji naše armade zelo, ki celo trdijo, da vojaki zelo boleajo zato, ker poleg mesenih jedil ne dobivajo prikuhe iz zelenjave. Obrnili so se zategadel na vredništva nekaterih časnikov, naj bi pozvali v Bosno in Hercegovino vrtnarjev, ki bi pridelovali zelenjavo in jo prodajali vojakom in drugim rodovinam, ker smejo gotovi biti, da pod varstvom vladnim bodo imeli dobro kupčijo.

Starozgodovinske črtice.

Ilirska in keltska mesta na Kranjskem.

Kolikor se more zgodovinsko dokazati, so bili Iliri in za njimi Kelti (Galci) najstareji narodi, ki so bivali v sedanji kranjski deželi in po njenih sosednjih deželah. Ta naroda sta imela našo domovino več stoletij prej v posestvu, nego jo je dobil mogočni Rimljan, ki se je moral hrabro za njo bojevati. Stari Ilir (ostanki tega naroda so sedanji Albanci) je bil močan, grozovit in po vsem divji. Ni se pečal še s poljedelstvom ali živinorejo, kar človeka blaži, marveč le z lovom divjih živali, katerih je v takratnih gozdih vse polno še bilo, in med njimi takih, kakoršnih dandanes več ni pri nas, na priliko, turi, divji konji. Ob mesu teh živali je živel, z njihovimi kožami se je oblačil, dokler se ni bil seznanil z Rimljani, od kodar je sukno za oblačila dobival. In vendar je tudi ta divji narod jako ljubil svojo domovino ter jo branil napadov družih narodov, zlasti Rimljanov. V poznejših letih so se pa bili Iliri, ko so bili došli v dotiko z bolj omikanimi Kelti, koji so se na Kranjskem naselili, tudi toliko izobražili, da so umeli sredi svojih zaraščenih gozdov zidati utrjena mesta, katera so Rimljane mnogo truda stala, da so jih premagali. Ob sedanjem Krasu na Notranj-

Še eno važno nalogo imajo logi in ta je, da čistijo zrak. To svojo nalogo spolnijo pa s tem, da zamorejo pline sprejemati, kot vsaka rastlina, ter spremeniti jih v rastlinske snove, to je, da služijo jim plini za hrano. Pred vsem velja to o oglenčevi kislini. Oglenčeva kislina je poglaviten živež rastlinski. Rastlina sprejema iz zraka oglenčevo kislino skozi reže svojega listja, katero potem razkroji, njeni oglenec za-se porabi, njeni kislec pa skozi svoje listje zopet izdiha. Ravno tako razkroji tudi rastlina veliko v-se vsrkane vode, v vodenec in kislec; vodenec porabi za sebe, kislec pa zopet izdiha. Znano je pa, da je kislec za dihanje človeku in živali neobhodno potreben plin, ki je tudi zmešan z dušcem v zraku. Temveč človek tega plina v se diha, tem hitreje pospešujejo se telesna menja snove in bolj si ohrani zdravje in podaljša življenje svoje. — Ne samo oglenčeva kislina, ki služi rastlini za hrano, človeku pa, ako bi jo mesto čistega zraka v-se dihal, zelo škoduje, še drugi za dihanje zelo škodljivi plini se znajdejo v zraku, tudi od teh se hrani rastlina; tem prištevamo posebno amonijak. To po svojem tako posebno ostrem smradu znano telo se v vodi zelo rado razpusti in pride v rastlino z vodo, katero rastline v sebe srkajo. V močvirnih krajih delajo se pa še drugi plini; najbolj važni izmed teh je oglovođenec. Ako so ti kraji obdani z logi, odvrtačajo smrad in škodljive pline od prebivališč človeških.

Logi čistijo po tem takem zrak na ta način, da pline človeku zelo škodljive v se srkajo, naj bode uže z listjem, naj bode s koreninami, in dobri plin kislec izdahajo. In v resnici, kjer pokončani so logi, razsajajo tudi nevarne, kužne bolezni, ki pomorile so ljudi uže na tisuče. Tako so apeninske planine skoraj čisto gole, gorati kraji enaki starim razvalinam in nerodovitni, najlepše doline pa z vodo zalite. Ni čuda, da je še okolica rimskega mesta dandanes tako okužena, da vsak, komur pripusté denarne razmere, v poletnem času zapusti omestje, ter hiti na visočje kraje. Še začetka 18. stoletja bile so razmere tu drugačne, za tega časa obdajal je mesto Velletri proti jugu Rimskega mesta ležeče velikanski, košati log sè samimi najlepšimi pinjami (pinus pirnea), drevo, ki ga prištevamo k iglastim drevesom k. n. pr. naš bor. — ki je branil in zdrževal močvirni zrak, ter mesto obvaroval kužnih bolezni. Ko je pa papež Benedikt XIV. ta gozd posekati ukazal, pokazale so se tekoj strašne bolezni, in ko sta papeža Gregor XIII. in Sikst V. to ponavljala, pokazala se je strašna bolezen, katero imenujejo na Laškem „malária“. Prebivalci teh krajev z bledimi in rumenimi obrazi, z upadenimi lici, s temnimi očesi, z zatečenim trebuhom, vlačijo se senci enaki nekoliko časa, potem strese jih mrzlica, poslednjič pokosi jih pred časom nemila smrt. — Ravno taki kužni zrak pride tudi iz močvirjev pri Viareggio, Lentini v Siciliji, na spodnjem delu reke Pada. Tudi tik močvirnih bregov Provence povračuje se ta mrzlični zrak in znano je, da je celo mesto Arles, ki šteló je na tisoče prebivalcev, tu imelo najlepše palače, od ljudi sedaj skoraj čisto zapuščeno. Od kod to? Reka Rona, ob kateri mesto to leži, je namreč čisto posuta s peskom, ki ga nalivi iz golih hribov pripeljejo v dolino, zaradi tega stopi voda te reke čez bregove, ter spremeni celo deželo v veliko močvirje.

Ako bi ljudje dobro premislili vse te in druge nesreče, ki zamorejo nastati po neumnem pokončevanju logov, ne priteknili bi se drevesa, ako bi pa uže gozde trebili, skrbeli bi pa gotovo potem, da nadomestili bi stara drevesa z mladimi drevesci. Prepričanje to bilo bi slehernemu kmetovalcu lahko vcepiti, ko bi v mladih letih le nekoliko učil se v umnem kmetijstvu. Toraj šole, ljudske šole naj pomagajo pospeševati blago-

stanje ljudstva na vse strani, slasti pa s podučevanjem mladine v neodhodno potrebnem pa žalibog čisto zanemarjenem umnem kmetovanji.*)

Spomini iz potovanja

po vélikih posestvih pruske, česke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pire adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu.

(Dalje.)

Nič manj zgledna, kakor popisana oprava Ratenskega hleva, je ondotna živinoreja.

Goveda so čistega holandskega rodú črno lisastega plemena. Kakor znano, prišteva se ta rod najboljim, kar se tiče množine mleka; se ve da to mleko ni tako bogato tolščobe, kakor ono planinskih rodov, ima pa vendar veliko sirine v sebi, toraj je prav sposobno za napravljanje sira. Poprek daje na tej pristavi vsaka krava po 6.5 litrov mleka na dan, ali na leto blizo 2400 litrov. Mleko je tamošnjemu sirarju v najem dano, to je, on mora vsaki dan vse mleko vzeti, ter po dogovorjeni ceni plačati; cena je litru malo čez 7 krajc. Tako dobre molzne krave, kakor so tukaj, pa le tam biti morejo, koder se živini v vsem prav streže, bodisi v krmi, bodisi v gleštanji. Kar se tiče zunajne oblike in velikosti Ratenskih goved, smejo se ona najboljšim holandskega rodú prištevati; vsaj se pa na tem posestvi tudi vse mogoče stori, kar dobroto in izvrstnost živine more pospešiti. Mlada goveda bivajo do družega leta v posebnem hlevu, koder niso nikoli privezana, da zamorejo prosto po hlevu skakati. Tak pregib mladi živini dokaj koristi, rast se močno pospešuje in udi se videzno krepijo. Tudi tukaj se mlada goveda dvakrat na leto strižejo.

Ponavlja se pa ne holandska kri govedom v tem hlevu z originalnimi biki, ampak z onimi, katere kupijo od prusko-šlezkih posestnikov, ki pa v svojih hlevih tudi izrejevajo čisto holandsko kri. Temu ravnanju posestnik zato dá prednost, ker se s tem hoče ogniti sitnim boleznim, katerim je uvaževana originalna holandska živina podvržena. Holandski rod je domá v rodovitnih nižavah severne Nemčije in Holandije; podnebje teh dežel je vsled bližine morja milo in zelo enakomerno ter tudi vlažno; hrana, katero ta goved dobiva, je poleti najboljša paša, pozimi pa izvrstno seno. Ni čuda toraj, da ta rod, prenešen iz svoje domovine v druge kraje z drugačnimi razmerami, začne dostikrat bolehati, in lepo število teh goved, predno se kraja privadi, pogine in to največ na vrančnem prisadu.

Prav hvalevredna je tudi Ratenska svinjereja. Sicer posestnik pri tej stroki živinoreje ne gleda toliko na lepoto hleva, kakor na umno izrejevanje prešičev, vendar je naprava svinjakov in njih snaga jako izgledna. Izreja se samo Yorkshiski rod, katerega mladi prešički se jako lahko in dobro v okolici prodajo ter za rejo rabijo.

Ob stenah hleva odločeni so prostori za posamezne prešiče, katere loči eden od družega 1.5 m. visok zid. Sprednja stran tako napravljene svinjaka ni pa ograjena sè zidom, ampak z močno železno mrežo, skozi katero se lahko prešiče opazuje, ne da bi se k njim v svinjak šlo. Tla teh svinjakov so napravljena iz debelih hrastovih desk, med katerimi so špranje za odtakanje gnojnice. Korita za krmo so iz litega, znotraj pocinjene železa. Po celem hlevu, ravno tako kakor je bilo omenjeno pri govednem, so izpeljane bakrene cevi za

*) Res, čisto zanemarjenem!

Zabavno berilo.

Koledarji Slovencev.

(Konec.)

Za duhovščino kranjsko posebe izdajal je trudo-ljubivi Mayer latinsk „cerkven koledar“ ter mu pri-deval mnogo gospodarskih poučkov in svétov.

Mayerjeva tiskarna je slula kakor tudi njega knjigotržstvo v Ljubljani, o čemer svedoči neki zapisnik leta 1678., v katerem so imenovana vsa dela, ki jih je založil sam ali dobil v prodajo.

Zdaj se vzbudi zopet želja Kranjcev po sloven-skem jeziku in J. G. Mayer, sin prej imenovanemu tiskarju, dá v Augsburgu l. 1726. po vzgledu nem-ških kmetijskih koledarjev tiskati prvo kranjsko „pra-tiko“ na svoje stroške, katera nosi v naslovi njega ime s pristavkom „Einer Löbl. Landschaft in Krain Buch-drucker und Handler“.

Beseda „pratika“, katera je obična po Kranjskem za koledarje (in v tem smisli tudi v Slovaki in v Lužici), ima svoj kóren v italijanščini (Pratti) ter znači: dogodbe, prepire, sploh vse, kar se dogaja, za-torej je „pratika“ pojem vsega, kar se dogaja, kar se tekom leta pripeti v prirodi. Pratikar naziva se pri Slovenih tak človek, ki je posebno „navihan“, a tudi v ožjem pomeni, kedor prorokuje vreme, bodi si ustno ali pismeno, in to ime se nahaja kot priimek v mnogih slovenskih rodbinah.

Slovenska „pratika“, mnogo različna od nemške, ima zlasti obilo znamenj za vreme, a tekom časa se je jako premenila in vzblížala kulturi drugih koledarjev. Takó na priliko zaznamoval je dolgo slamnik vroče dneve, v tem, ko imajo današnje „pratike“ zató zna-menje ☉. Ostala so še znamenja rokovice za mraz, pihajočih ust za veter, pušice za grom in blisk, znamenje šestih v trikot sestavljenih kroglic za točo itd. Peščena ura z rimsko številko znači dolgost dnevno, rdeča riba kvaterni post itd. Národ zná vrhu tega še za vsak posamezen dan in za vsakega svétnika posebne reke v vèrzih.

Prve „pratike“ niso imele kazala dní, nego samo znamenja za nedelje in praznike, za odpravljene praz-nike, delovnike in postne dní; še le leta 1788. so jim začeli dostavljati številke. Za cesarja Jožefa II. praz-novalo se je po slovenskih deželah razven 16 velikih še 30 sopraznikov.

Tako zvana „mala pratika“ se je koncem 18. veka po našem nesmrtnem pesniku Vodniku prestvarila v „veliko pratiko“, kateri so se prikladale tudi razsež-nejše opomnje gospodarske in ker je bil Vodnik, ka-kor znamo, zgodovinar, prišel je vá-njo celó „popis kranjske dežele“.

Štajerski Sloven Breznik izdal je ob enem z Vodnikom tudi „večno“ in v početku tega sestavka omenjano „stoletno pratiko“.

Ko so vladali leta 1809—1813. po Iliriji Francozi, izhajal je v Ljubljani francosk koledar, a z njim vred izšel je l. 1812. v Ljubljani tudi nemšk koledar, tako rekoč v znamenje narodne demonstracije proti tujcu in v znak ljubezni nemškemu vladarju cesarju Francu.

„Mala“ in „večja pratika“ se od leta 1820—1830. niste premenili, to pak se je zgodilo od leta 1844. na-prej, ko je prevzel uredništvo tega sedaj v tisoč in tisoč iztisih razširjenega národnega koledarja profesor dr. Jan. Bleiweis (Blaznikova tiskarna).

Tiskarna Kleinmayr-Bambergova, ki je uže koncem prejšnjega veka izdajala neko „pratiko“, začela

*

vodo. Svinjaki so zmerom čedni in suhi, zunaj tega zamorejo se pa preišči poleti v zato napravljeni vodi za hlevom še odhladiti. Tako snaženje je tej živali jako koristno, saj ne kmalo katera žival tako dobro poplača trud, ki se ga ima s snaženjem, kakor ravno preišč.

Žalibog, da je večina slovenskih kmetovalcev ravno nasprotnih misli!

Posestva Wiesau in Raten, o katerih sem dosedaj pisal, ležita kakor omenjeno v gorati kladski grofiji, to je, južnem delu pruske Šlezije. Posestva tega kraja vsled lokalnih razmer niso nič kaj velika, posestniki so prisiljeni, svojo večo pozornost na živinorejo obračati.

Drugače je pa s posestvi, ki ležijo v sredini Šle-zije, v nižavi ob reki Odri, to je, v krajih med Vratislavom in Ratiborom. Rodovitna zemlja teh krajev je sposobna za vsakovrstno pridelovanje rastlin; velika množina pridelkov in lepih travnikov je podlaga močno razširjeni in na vrhuncu razvoja stoječi živinoreji. Tudi za poljedelstvo jako imenitna kmetijska industrija je v teh krajih dobro zastopana, saj je pa za razvoj te kme-tijske stroke tudi tukaj vse potrebno združeno: lepa svota velikih mest, dosti delavnih moči, veliko železnic in dobrih cest.

Kmetijstvo je tukaj v obče na visoki stopinji. Dobre niže in više kmetijske šole (kmetijski oddelek na vseučilišči v Vratislavu, slavnoznana kmetijska akade-mija v Proskavi, viša gospodarska šola v Brieg-u in veliko nižjih šol), izvrstno organizirane kmetijske družbe, velike kmetijske razstave, med temi vsako leto velika razstava kmetijskih strojev v Vratislavu, pospešujejo napredek kmetijstva.

Gospodarske skušnje.

Nov krompir „kopsel“ po imenu.

Gosp. Vidovič, srenjski predstojnik v Sobotincih na Štajarskem, piše v „Slov. Gosp.“ o tem krompirji tako le: „Priznati moram, da je ta sorta krompirjeva mimo našega domačega, kar zadeva rodovitnost, tr-pežnost in dobrotu, mnogo boljša; pridelal sem od enega vagana 10 drugih in to v jako slabi zemlji; opozorujem tedaj vse gospodarje, naj bi poskusili s to sorto, ker je vse priporočbe vredna. V grof H. Attemsovi semenorejski štaciji v Št. Petru pri Gradci se dobi 5 kilo tega krompirja za 80 kr. Poskusimo!“

Gospodarske novice.

Na deželni kmetijski šoli v Gorici

so se vršile — v slovenskem oddelku 3. dne t. m., v italijanskem pa 6. dne t. m. — javne semestralne pre-skušnje. Navzoči so bili zastopniki deželnega odbora in nekateri posestniki; italijanski oddelek je počastil tudi bivši minister vitez Chlumecky, ki v Gorici za zdravja voljo sedaj biva. O vspehu na obeh oddelkih smo slišali prav pohvalno govoriti. V obče se pripo-znava in prepričali smo se tudi sami, da je dobila naša kmetijska šola po odhodu gosp. dr. Moná vse drugačno lice in da zdaj očividno napreduje. „Soča“.

Loterijo na konje

napravi letos kmetijska družba na Dunaji. Izdala bo 50.000 sreček po 1 gold., dobitki pa bodo namesto denarja konji, vozovi itd.

itak dobivajo od države na milijone subvencij, znižale tarife za prevožnjo takih gnojilnih tvarin, kakor na Angleškem vlada skrbi, da se sploh kmetijstvu služeče snovi po najnižji tarifi prevažujejo.

Nadaljna skrb naša bo morala biti obrnena na oni vir, s katerim moremo okrepčavati senožeti brez posebnih stroškov. Jaz mislim na vodo, s katero bomo napajali senožeti. Na Laškem, posebno v Lombardiji, napajajo travnike z vodo in po 10krat v letu jih kosé! Mnogo je pač travnikov, ki imajo tako lepo naravno lego, da bi z najmanjšim trudom lahko napeljala se voda na-nje!

Pa kakor je napeljava vode, sposobne za napajanje travnikov, neobhodno potrebno delo, katero bomo morali popolno izkoristiti za pomnožitev krme, prav tako bomo morali misliti na odpeljavo vode, ali na izsušenje premnogih močvirnih travnikov, katerih se silno mnogo še na Kranjskem nahaja. Da! z izsušenjem močvirnih ali mokrotnih travnikov bomo zamogli na tisoče in tisoče centov sena več pridelovati. Vsakako bo tu morala pripomoči država, ker veliko je travnikov, ki so močvirni, ker jih zalivajo bližnje reke itd., in v takih slučajih more edino le pomagati, če se reke regulirajo. Kakor bo velikanske koristi izsušenje ljubljanskega mahovja ali močvirja, tako bi tudi reguliranje Ljubljance in drugih notranjskih vodá bila premogočna pridobitev sená.

Koliko pač razdira in odnaša Sava senožeti, kako žalostno zre oko na planjavo, katero Sava nadkraljuje!

Pa tudi manjše vode, potoki marsikdaj silno škodujejo in močvirijo travnike. Omenjam le travnikov v krašenski dolini. Ondi sem našel prav čedna goveda in koliko bi jih mogli več imeti, ko bi regulirali ono majhno vodo, potok, ki zaliva dolino in močviri njene travnike. Koliko tisoč centov izvrstnega sená bi dobili s tem gospodarji v krašenski dolini! Pa kam bi zašel, ko bi hotel na vse močvirne travnike, kolikor sem jih našel na Kranjskem, opozoriti; to lahko opustim toliko bolj, ker sem v referatu o stanji govedoreje po Kranjskem sl. ministerstvu kmetijstva, katero mi je dalo nalog, to preiskati, dovolj določno vse pokrajine naštel, katere bi bile silno potrebne državne podpore, da bi izsušile travnike, na katerih bi tisoče centov sladkega sena več potem dobivale in s tem pomnožile število goved. Uže takrat pred 4 leti, ko še nismo mislili, da bo vlada vendar-le toliko odločno postopala ter zaprla mejo ptujim govedom, sem poudarjal vse to in v referatu k sklepu izrekel: Hoče li slavna vlada pripomoči Kranjski k večemu blagostanju, naj jej pomaga zboljšati travnike z reguliranjem rek in potokov, vsled česar se bo pomnožilo število goved, katera so edina izdatna zaslomba za kranjske kmetovalce. In res ni drugače mogoče, vsaj daje kakovost travnikov podlago govedoreji; kakoršni travniki, takošna živinoreja!

(Dalje prihodnjič.)

Spomini iz potovanja

po velikih posestvih pruske, česke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pirc, adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu.

(Dalje.)

Od velikega števila jako izglednih posestev južne pruske Šlezije hočem natančneje popisati le dvojno. Med Vratislavom in Ratisborom leži grajščina

Kopic.

To posestvo je imovina jako bogate družine grofa Schaffgottsche-a. Posestvo ni samo po svoji velikosti

in lepoti imenitno, temuč tudi vsled velikanskih naredeb in zboljškov, ki služijo v to, da zemlja več dobičke doprinaša in da se njeni pridelki lože in boljše v denar spravijo.

Celo posestvo je pod vodstvom „kameralnega ravnateljstva“, kateremu so priredeni različni oskrbovalni uradi s celo tropo kmetijskih uradnikov. Vsi tamošnji uradniki, brez izjeme, izšolani so na viših kmetijskih šolah, in še celó prvi hlapci, „šarfari“ imenovani, so večidel bivši učenci nižih poljedelskih šol.

Posestvo sme se prištevati tako zvanim obrtniškim gospodarstvom, kajti ogromna večina pridelovanih rastlin rabi tovarnam za izdelovanje sladkorja, vinskega cveta, škroba, cikorije itd. Se ve da, da tako intenzivno gospodarstvo je le tam mogoče, koder je dosti kapitala in koder oskrbnštvo o vseh potrebnih kmetijskih in tehničnih vednostih razpolaga.

Posestvo je popolno arondirano, in posamezne pristave so le malo ena od druge oddaljene. V sredi posestva, v lepem, po angleškem načinu narejenem parku, stoji velikanski grad Kopic. Grad sam, jako okusno v modernem slogu sezidan, služi le v stanovanje posestnikov družini. Uradi, stanovanja uradnikov in fabriških delalcev, fabrike itd. so v posebnih poslopih blizo grada. Vsa ta poslopja so jako lepo zidana, ter vsa skupaj delajo na človeka vtis, kakor da bi prišel v kako majhno mestice.

Okolo grada razprostirajo se veliki cvetličnjaki in daleč okrog sloveči zimski vrt. Ta vrt, ki ima nalogo, posestniku v zimskem času nadomestovati lepo naravo prijetnih letnih časov, je veliko poslopje iz železa in iz stekla. V njem se nahajajo različna drevesa, domača in inostranska, kakor na priliko, palme, smokve itd. Tla, na katerih so, kakor po vrtilih prostori s travo in cveticami, preprežena so z gladkimi poti in stezami. Ves prostor se zgrevá po zimi z vročim zrakom, kate-rega se po železnih cevih napeljuje. Popis še veliko drugih lepih reči vrtnarske umetnosti bodem opustil, ker one bi le izučenega vrtnarja zanimale.

Naj le še omenim majhne trdnjave, katera je sezidana v parku na umetnem griču; v njej se nahajajo 3 gostostrelke (Mitrailleuse) od onih, katere so Nemci Francozom v vojski vzeli. Te gostostrelke nahajajo se skoraj pri vseh onih bogatih pruskih posestnikih, ki so bili v nemško-francoski vojski, ter so zavzemali kakošno višo vojaško službo, kot spomini na srečno zmago.

Posestvo Kopic šteje 10 pristav, h kateri vsaki spada 600–1000 jutrov (2 jutra = 1 oral) polja in travnikov. Vsaka pristava je pod oskrbnštvom enega oskrbnika, enega adjunkta in enega kontrolorja.

Živina vsake pristave dobí potrebni del sena od dotičnih travnikov, sicer so pa oni pod posebnim oskrbnštvom kulturnega inženirja in njegovega asistenta. Travniki so vsi planirani in po Petersonovem načinu drenirani, to je, cevi, ki so pod zemljo položene ter imajo nalog, vodo iz spodnje plasti odpeljati, služijo zopet v gotovem času za napeljevanje vode na travnike.

Vsled velikega pridelovanja kupčijskih rastlin ostane krme za domačo živino le malo na posestvu, zato pa tudi toliko živine ni, kakor bi je obziroma na velikost polja in potrebnega gnoja ter intenzivnega gospodarstva moglo biti. Primanjkljej gnoja nadomestuje se z umetnimi gnojilnimi pripomočki, kakor je na priliko guano in Štasfurtska sol in pa s posebno skrbljivim, izvrstnim obdelovanjem zemlje.

Na eni pristavi tega posestva naredil se je tudi poskus gospodarstva brez živine, izvzemši nekoliko vprežne, pa pokazalo se je, da ne gre tako lahko, kakor teorija uči; res je, da pridelki, kar se tiče njih množine, ostanejo enaki, pa stroški so veliko večji, ker

potrebni umetni gnojilni pripomočki so jako dragi. Zunanaj tega se pa fizikalni stan zemlje pri takem gospodarstvu od leta do leta slabša, ker le živinski gnoj zemlji vse to zamore dati, kar njej v raščo rastlin rabi.

Kolobarjenje je na vseh pristavah vredeno po načinu menjalne setve; kolobarji so jako umno sestavljeni in imajo večidel 8 — 12letno rotacijo. Prideluje se: sladkorna pesa, krompir za izdelovanje surogatne kave, raps za izdelovanje olja, potem pšenica, oves in rž. Več kot polovica celega polja je uže drenirana, in sčasoma zgodilo se bode to z vsem poljem. Orje se sicer čisto navadno; v rabi so deloma Hohenheimska orala, deloma ruhadla, samo za sladkorno peso, cikorijo in krompir se globoko orje in to s parnim plugom. O tem pa hočem prihodnjič pisati.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

Eine That unseres Ministeriums.

S temi besedami nam „Wiener landw. Zeitg.“ nanznanja veselo novico, po kateri bo južna železnica morala davek plačevati, za katerega so letos „Novice“ uže večkrat svoj glas povzdignile. Navedeni časnik namreč poroča, da je kupčijski minister v davkovskem odseku odločno rekel, „da vlada nikakor na to ne misli davek od dohodkov južni železnici odpustiti, ampak tirjala ga bode.“ Če se to zgodi, ima država nad 2 milijona dohodkov več na leto in dan, katerih krvavo potrebuje.

Sadjereja na Českem.

Velikansk je pridelek raznega sadja na Českem, posebno jabolk. Po statističnih preiskavah zadnjega časa je na Českem 10 milijonov sadnih dreves v vrtilih, 1 milijon in 600.000 na pašnikih in okoli 2 milijona ob cestah in potih. Po takem imajo na Českem okoli 14 milijonov sadnega drevja, katerega vsako leto na novo zasadijo za poldrugi milijon. Česko sadje gre posebno v severno Nemčijo in v Rusijo in česki deželi vsako leto neizmerno veliko denarja privabi.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

o 16. občnem zboru Matice slovenske

v Ljubljani 14. aprila 1880.

(Konec.)

Gospod blagajnik Vilhar bere „sklep računa vseh dohodkov in stroškov „Matičinih“ za XV. leto, to je, od 1. januarja 1879. leta do 31. decembra 1879. l. in potem proračun za XVI. leto, to je, od 1. januarja 1880. do 31. decembra 1880. leta.

Iz tega računa *) se vidi, da je „Matica“ to leto imela premoženja po odšteti stroških v gotovini 2788 gold. 40 kr. in v obligacijah 12.760 gold. (v hranilnici 1988 gold. 20 krajc.), in če se k temu prišteje dozdej vplačani znesek za novo hišo z 21.612 gold. 36 kr. in vrednost stare hiše z 11.400 gold., potem vrednost inventarja in knjig 5700 gold., pokaže se konečnega premoženja v gotovini 41.500 gold. 76 kr. in v obligacijah 12.760 gold., tedaj vkup 54.260 gold. 76 kr. (Matično

*) Sklep računa in proračun razdelila sta se nazočim gg. udom.

premoženje se je leta 1879. po vsem povekšalo za 660 gold. 18 kr.) Stroškov je „Matica“ to leto imela: za upravo 415 gld., za honorare spisov in zemljevidov 1586 gld. 95 kr., za tisk 2221 gld. 70 kr., za vezanje knjig 136 gold. 58 kr., hišnih stroškov (davkov itd.) 930 gld. 92 kr., za novo hišo 21.612 gold. 36 kr., za obresti od dolgá nove hiše 110 gold., raznih izdatkov 63 gold. in 54 kr., tedaj stroškov skup v gotovini 27.077 gld. 5 kr. in 26.750 gold. v obligacijah. V proračunu ostaja za izdavanje knjig tekočega leta 3549 gold.

Dr. Staré pravi, da po §. 17. Matičnih pravil mora njena glavica imeti tako varnost, kakoršne je po zakonu treba sirotinskemu imetku, in zato se mu nikakor ne zdi varno, da je odbor kupil hišo banke „Slovenije“, na kateri (hiši) je še 31.000 gold. dolgá vpisanega, ter želi, da naj odbor skrbi, da se ta dolg nemudoma izknjiži.

Tudi dr. Tavčar se čudi, kako se je „Matica“ mogla spuščati v spekulacije z banko „Slovenijo“, ter želi pojasnenja, zakaj se teh 31.000 gold. še ni raztabuliralo.

Dr. Zupanec odgovarja, da je bila v zadnjem občnem zboru očitno želja izrečena, naj se namesto malovarnega papirja ali denarja v ogerskih obligacijah itd. nakupi kaka nepremična lastina, in tako je odbor tudi storil, ter je prepričan, da je z nakupom hiše denar dobro naložil. — Gosp. Vilhar se čudi, kako se mora odboru tolika lahkomišelnost očitati, da bi bil Matičin denar tje v en dan izplačeval. Za vsaki znesek se je terjala pobotnica, in plačanega je uže 20.000 gold. tega dolgá, a zbrisati se še do sedaj ni mogel, ker dotična gospoda advokata še nista gotova z dokumenti; to pa se bode v kratkem času zgodilo. Hiša nese dobre obresti, in prodala bi se lahko z dobičkom, ako bi občni zbor to želel, kajti kupcev je več; — sploh pa, če sl. zbor misli, da je hiša slabo kupljena, kupim jo jaz, in „Matici“ povrnem izdano vsoto za njo. Kar se tiče raztabuliranja dolgá na hiši, je to dolžnost banke „Slovenije“, in „Matica“ si je pridržala nekaj izplačila tako dolgo, da se dolg na hiši popolnem izknjiži. Kupčija se je postavno vršila, in kapital, ki ga je „Matica“ v nakup te hiše naložila, je popolno varno naložen. — S tem je bila stvar do kraja rešena.

Gosp. Grasselli nasvetuje, naj občni zbor odseku za nakup hiše banke „Slovenije“ izreče toplo zahvalo za trud in za toliko dobro kupčijo pri tej hiši. — Občni zbor z veliko večino ta nasvèt sprejme.

Proračun za leto 1880. je bil brez ugovora sprejet.

Za pregledovanje društvenih računov izvolijo se gospodje: prof. Celestina, Ivan Hribar in Fr. Kadilnik.

Gosp. L. Robič predlaga, naj se, kakor je bilo uže nekđaj v navadi, vplačana letnina in ustanovnina po „Novicah“ naznanja.

Zbor sprejme ta predlog.

Potem prevzame predsedništvo proš gosp. dr. A. Jarc, in predsednik dr. Bleiweis nasvetuje sledečo resolucijo: „Občni zbor „Matice slovenske“ je zadovoljno slišal glas po časnikih, da se prične izdelovanje toliko nam potrebnega „slovensko-nemškega slovarja“, in do svetlega gosp. knezoškofa izreka nado, da se pričeto delo bode kmalu dovršilo.“ — Občni zbor je enoglasno pritrdil temu predlogu. — Pozneje se oglasi dr. Dolenec in željo izreka, naj Matični odbor poprosi gosp. knezoškofa, da se vredništvo slovarja izroči gosp. Fr. Levstiku. Predsednik misli, da po tem, kar se je po časnikih bralo in tudi privatno slišalo, je to uže fait accompli, in po takem zadostuje uže sprejeta resolucija, ki gosp. knezoškofu izreka željo, da slovenski slovar kmalu zagleda beli dan.

denči bodo potem sposobni za praktične izvrševalce umne obdelave travnikov po navodu spretnega kmetijskega strokovnjaka, ki bo v porazumu z dotičnimi lastniki izdelal načrt, na pr., za napeljevanje ali odpeljevanje vode na senožeti.

Tudi v tem oziru bi bilo velike dobrote in silnega vpliva, če bi kmetijske družbe zamogle gospodarjem prodajati po zmerni ceni zanesljivo travno seme, ker v tem blagu pa sleparstvo presega že vse meje! In vendar je silno mnogo travnikov tako opešanih in pokritih sè slabo revno trato, da bo neobhodno potreba misliti na obnovitev nekaterih travnikov, ki se bodo morali preorati, potem posejati z ovsem, v katerega bo prišlo travno seme.

5. O peti točki nekateri hribovski gospodarji uže dovolj storé, frodelj je dovolj poznat po hribih.

6. K šesti točki bi le toliko dovolil si reči, da bo zeló težavno, naše kmetovalce do tega pripraviti, da bi „po vojaško“ krmo vagali in dajali govedi. Dobro je, pa težavno izvršiti. Sicer pa naj umni gospodar pazi na to, da bo s pomočjo slamoreznic vso slabejšo slamnato pičo porabil, ne da bi živina celo vlekla iz jasel pod se na dno, kakor se pozimi godi, ko se navadno meša slama med seno, katero posebno zbirčna živina zbira izmed slame. Pa še neko drugo zdatno sredstvo bi priporočal sl. kmetijskemu ministerstvu, s katerim bo še najbolje pomagano, da bo vsa piča, tudi slama, dobro izkoristena. Jaz mislim na živinsko sol. O njeni veliki koristi je slehern prepričan, tako da lahko opustim veliko dobroto soli pri živinskem krmenji povdarjati, in naše „Novice“ so uže mnogokrat o tej važni soli pisale. Naj tečaj sl. ministerstvo za to skrbi, da se bo živinska sol po nekdanji nizki ceni kmetovalcem razprodajala in uverjeno sme biti, da bo zdatno pomagla vspešni živinoreji na noge in da bo prav s tem najbolje mogoče popolnoma izkoristiti razne krmenske tvarine.

Sicer bo tu tudi poduk neobhodno potreben, pa varovati se bo treba vsem in povsod enakih vodil za skladanje raznih pič podajati, ampak vedno bo treba gledati na krajne in celó na razmere posamesnih gospodarjev. Tu ne bodo šablone nič koristile, le posvetovanje s posamesnimi bo dalo podlogo za take nasvete.

7. Prav važna je sedma točka, in tu bi izrazil željo, da bi sl. kmetijsko ministerstvo odločilo se in tudi na to delalo, da bi od državnega zbora doseglo, da se vsaj za 20 let v redni vsakoletni proračun zdatne svote vrstijo, namenjene za nakup žlahnih plemenskih bikov. Pisal sem uže enkrat v „Novicah“, kako neobhodno potrebno je, da se rod za rod vedno z isto krvjo požlahnuje, ker še le 6. rod je popolnoma požlahnen, in ko bi res ministerstvo ne hotelo ali ne moglo deliti takih subvencij, nikar ne opustimo pričetega zboljševanja, in če bi tudi deželni zbor ne podelil podpore za to, pa skrbimo občinarji, da kupimo bika žlahne krvi, s katerim bomo požlahnovali rod za rod, dokler ne preide, rekel bi, popolnoma domači naš rod v žlahnišo kri. Sicer pa bi smeli vendar ali vsaj toliko upati pa tudi zahtevati od državne vlade, da bo ono stroko vstrajno podpirala, od katere je uže dosedaj prepričana, da je uže dokaj koristila in s katero bo dosegla, da se bo v nekoliko letih smela ponášati, da Avstrija ima izvrstno govedo, nič manj dobro kakor Švajca. Zato neumorno merodajni krogi, državni poslanci, skrbite, da se tako srečno pričeto požlahnovanje govede ne opusti, ker to bi bilo polovičarsko delo, kakoršno nikdar veliko ne veljá. Tudi naj se vestno izvršujejo ali uvedejo postave, katere določujejo število bikov za vsako občino, kakor je bila po

nasvetu c. kr. kmetijske družbe sestavljena. Le po tej postavi ravnati in 7. in 8. točka boste dobro izvršeni.

8. K 8. točki bi le to dostavil, da preveč tednov se ne sme zahtevati za starost telet namenjenih za mesarja, ker gospodar škodo trpi, če predolgo časa teleta sesati pustí, mleko se mu zeló slabo izplača. Bolje pa bomo storili, da več živine izrejamo, katero bomo lahko prodajali takim krajem, kateri sami skoro nič mlade živine ne odgojujejo doma, ampak vse voliče kupujejo na trgih. Tako ravnajo posebno Furlani po Goriškem in drugi, ki hodijo na Kranjsko in Štajarsko po vole. Ministerstvo naj le pospešuje nameravane sejme in delitev premij za to, našli se bodo gospodarji večih posestev, kateri bodo radi izrejevali mlado plemenno živino.

Isto bi veljalo za poslednje 3 točke. K sklepu pa še to, da naj bi vlada skrbela tudi za to, da naši gospodarji najdejo posojila po poštenih nizkih obrestih, da ne zapadejo v roke oderuštvi, ker s pomnožitvijo goved bodo imeli denarne potrebe, ter tudi če ne bodo kupovali goved, ampak vso domačo mladino izpodrejevali, ne bodo imeli ničesar za prodaj v prvi dobi in v zadregi bodo za davke in druge potrebščine. Državna posojilnica bi tu izdala silno veliko in če so se bankam milijoni iz državne blagajne posodili, naj se poštenemu živinorejcu ne odrekajo. Z dobro voljo se vse na svetu storiti dá in če je vladi istinito mar povzdigniti govedorejo, naj se ne straši majhnih težav, ampak naj čvrsto nastopi in delo korenito prične in stanovitno izvede. Naša ljuba domovina kranjska ima izvrstne naravne pogoje za vspešno govedorejo, in sposobna je, da vstopi s časom s požlahneno svojo govedo v kolo onih pokrajin, katere druge sosedne dežele oskrbujejo z žlahno govedo, s finim maslom in sirom. Domoljubom pa naj veljá moj poziv: Vsi, ki imate priliko naš narod podučevati in mu svetovati, podučujte ga in podpirajte, da bo naša lepa Krajina postala v svoji govedoreji avstrijska Švajca, in da, kakor je ta postala mogočna, bogata in srečna le po svoji žlahni govedoreji, tudi naša Krajina postane bolj srečna in bogatejša, v kar Bog pomozi!

Spomini iz potovanja

po vélikih posestvih pruske, česke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pire, adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu.

(Dalje.)

Kakor sem zadnjič poročal, orje se na posestvu Kopic za okopovalne rastline, to je, sladkorno peso, cikorijo in krompir jako globoko, in to s parnim oralom. Gotovo bode način tega oranja vsacega kmetovalca zanimal, zato hočem o tem nekaj več poročati.

Parno oranje zamore se le tam koristno vpeljati, kjer gospodarske in lokalne razmere to dopuščajo, namreč dosti svetá in pa ravna, če tudi ne vodoravna lega zemljišča. Prvi pogoj, to je, da mora biti dosti svetá, je zato potreben, ker se le pri velikem posestvu dragocena naprava parnega orala izplačati more; drugi pogoj, to je, ravna lega zemljišča, bode pa lahko razvidljiv pozneje, ko bodem govoril o načinu oranja. Se ve, da je koristno, da so posamezne njive velike ali vsaj posestva vkup zložena (komasirana), ker s prevaževanjem strojev se zgubi veliko časa in si naredí veliko nepotrebnih stroškov.

V močno vlažnih zemljiščih je pa zraven tega treba še drenirati, kajti parno oralo le na ploh orje in ni tako lahko potem vodo odpeljavnih brazd vleči.

Korist, katero daje parno oranje, je v obče sledeča:

1. Prihrani se vprežne živine in v obče tudi delavne moči.

2. Obdelovanje polja more se zgoditi zmerom o pravem času, ker druga dela z živino, ali slabo, to je, deževno vreme parnega oranja ne more zavirati. Koliko da je obdelovanje njive o pravem času vredno, to pa vsak skušen poljedelec vé, ker le v tem slučaju se je dobre žetve nadejati.

3. Tudi v drugem obziru se je pri parnem oranji bolje žetve nadejati, kajti enakomerno, hitreje in globokeje oranje s parnim oralom zemljo veliko izvrstnejše zrahlja, kakor pa oranje z živino. Dobro zrahljana zemlja nima na svojem površji nikoli preveč vlažnosti, med tem, ko spodnja plast zmirom svojo vlažnost prihrani; zato je v tako obdelovani zemlji vlažnost skoraj zmirom v pravi razmeri z zračno toploto in ni se tako hitro suše bati.

4. V dobro zrahljano zemljo zrak toliko lažje dohaja, kjer se potem rudninske kakor tudi organske snovi toliko lažje razkrojujejo. Korenine gredó v tako obdelovano zemljo veliko lažje, in to ima gotovo velik vpliv na krepkost in dobroto rastlin; posebno velika je ta korist pri okopovalnih rastlinah, pa nič manj tudi pri žitu; zadnje okrepi se na slami in ni se treba bati, da bi poleglo.

5. Parno oranje ima pa tudi v tem svojo veliko prednost, da njivo jako čisto obdela, ter ni potem morebiti še valjarja treba; tudi markiranje in sejanje, posebno ono s strojem, je veliko lažje. Razen tega ni treba orane zemlje s kopiti teptati, kakor je neizogibno pri oranji z vprežno živino; da pa to ni brez koristi, se pa lahko previdi, če se pomisli, da živina pri globokem oranji enega hektara blizo do 400.000 stopinj naredi.

Se ve da ima pa parno oranje tudi svoje slabe strani, izmed katerih je najbolj slaba ta, da je cena cele oralne priprave jako visoka (blizo 24.000 gold.); zunaj tega so pa vzdrževalni stroški tudi dokaj veliki.

Iz povedanega je razvidljivo, da so koristi parnega oranja jako zdatne, katerih zopet more biti pa deležen le véliki posestnik. Imel sem vsled uljudnosti katedralnega ravnateljstva priložnost pogledati v knjigovodstvo posestva Kopic, kjer sem se prepričal, da od časa, ko je parno oranje vpeljana bilo, so se stroški produkcije za 5—6% znižali, — gotovo lepa številka za kmetovalca, ki mora na vsaki krajcar paziti, če hoče izhajati.

Manjši stroški produkcije se ve da tudi zelo vplivajo na ceno pridelkov ter jo močno znižajo; tako za more véliki posestnik, kateri je parno oranje vpeljal, svoje pridelke ceneje dati, kakor pa mali.

Slabi nasledki take konkurence so se pa v pruski Šleziji uže pokazali; mali posestnik ni pri nizki ceni poljskih pridelkov mogel več izhajati, tovarne za sladkor in špirit so peso in krompir kupovale od velikih posestnikov, koder so vse ceneje dobile, in mali posestnik, če je hotel kaj prodati, moral je dati blago prav po nizki ceni, dostikrat pa še celo v zgubo.

Kmetijska društva so na razne strani začela ugibati, kako bi se tej nadlogi pomagalo in res — kmalo so našla rešitev tega vprašanja v napravi najemnih oralov. Deloma društva, deloma posamezne osebe kupile so si parna oralna, s katerimi grejo od kraja do kraja, ter proti gotovi odškodnini orjejo. Ta odškodnina je v resnici jako majhna ter znaša na naše razmere preračunena (1 nemška marka je po našem 60 kr.) za eno oralno 14 gold. 20 kr. Ta cena velja pa le za 12 palcev globoko oranje, za vsaki palec bolj globoko plača se 1 gold. 35 kr. več. Pri vsem tem imajo pa posestniki teh oralov še zmerom lepe dobičke, in oni, kakor tudi kmetovalci so jako zadovoljni, dokaz temu, da ko je

bil leta 1875. v celi pruski Šleziji samo en najemni parni plug, jih je sedaj uže 5, izvzemši one, katere imajo veliki posestniki izključljivo za svojo rabo.

Koncem hočemo še v kratkem povedati način parnega oranja.

Od veliko sistemov parnih oralov ima le oni inženirja Fowler-ja pravo vrednost, zato velja sledeče le o njem. Na dveh nasproti stoječih stranéh njive postavi se lokomotiva. Lokomotive so podobne onim na železnici, se ve da gotovo ne tako velike in močne; parni cilindri imajo na vrhu in kolesa so tako napravljena, da se z njim lahko po cesti in po njivah vozi. Pod strojem je valjer, na katerega se dá s parno močjo dratena vrv navijati ali pa odvijati. Od valjarjev obeh stranskih lokomotiv gre dratena vrv do oralna. Oralna je celo iz železa, jako močno delano in ima 4—6 lemežev. Valj lokomotive, proti kateri se oralna pomiče, je v delu, ter vrv navija, med tem, ko valj nasproti stoječe lokomotive vrv odvijata. Ko pride oralna do delajoče lokomotive, se ona pelje za toliko naprej, kolikor znaša poldruga širina naenkrat orane brazde in nasproti stoječa lokomotiva začne delati, to je, vrv navijati in oralna proti sebi vleči. Tako gre zmerom naprej, oralna gre pa po njivi tja in sem.

Gospodarske skušnje.

Surovemu in navadnemu maslu žarkov okus vzeti.

Da se osoljeno in neosoljeno žarkovo maslo zopet popolno dobro naredi, se kot gotovo sredstvo priporoča ogelno-kisla soda (kohlenaures Soda), ki se v vsaki lekarni za malo krajcarjev na prodaj dobi. Dovolj je, če se na vsaki pol kilo surovega masla (putra) 1 kvintale te sode vzame. Žarkovo postane maslo po krmi ali če se smetana predolgo hranjuje, predno se surovo maslo naredi; tudi nečedna posoda je mnogokrat žarkovosti kriva. — Tudi maslu, loju, slanini in enakim maštem se po tej sodi vzame žarkov okus.

Ali je bolje krave dvakrat ali trikrat na dan molzti?

V več krajih molzejo krave poleti, dokler frišno klajo dobivajo, po trikrat na dan, po zimi pa in pri suhi klaji le po dvakrat, namreč zjutraj in zvečer. Ljudje mislijo, da pri suhi klaji krave manj molzejo in da se pri dvakratni molzi nekaj časa prihrani. Skušnje pa učijo, da je tako mišljenje pomota, kajti če je suha klaja tudi dobra klaja in se krave pri vsakem pokladdanju dobro napajajo, ne bode potem celo nič mleka manj. Res je to, da pri suhi klaji mleko nima toliko smetane kakor pri frišni klaji poleti; al zategadel je vendar prav, če se po trikrat na dan molzejo. Nedavno je umen francoski kmetovalec prav natančne skušnje delal o dvakratni in pa trikratni molzi, in skušil je to-le: Zadnji mesec lanskega leta je molzil 30 krav trikrat na dan in dobil je od njih 480 litrov mleka, po takem od vsake krave počez 16 litrov. Pozneje pa je začel teh 30 krav vsak dan le po dvakrat molzti (zjutraj in zvečer) in uže prvi dan je dobil le 449 litrov, tedaj 31 litrov manj, — drugi dan je namolzil celo le 425 litrov, tedaj 55 litrov manj, kakor pri trikratni molzi. In taka molza je ostala ves poznejši čas!

Kako pogasiti goreč petrolej.

Najbolja pomoč, požar po petroleju ubraniti, je mleko. To so skušili nedavno v Ilmenau-u na Nemškem, kjer je po ubiti petrolejevi svetilnici nastal požar. Skušali so marsikaj, da bi pogasili ogenj, al vse